

Stad & Ambt

Driemaandelijke uitgave van de Historische Kring Stad en Ambt Almelo

31e jaargang nummer 2
april 2023

COLOFON

Uitgave van de Stichting Historische Kring
Stad en Ambt Almelo

Secretariaat:

H. (Hetty) Leusman, Jacob Marisstraat 8,
7606 HL Almelo tel: 06 55348532
E: bestuur@historischekringalmelo.nl

Redactie:

Hans Gerritsen
Jennie van der Horst- Hemmink
Hanschristiaan Krol
Herman Reckman

Redactieadres:

Bellinckhofdwarsweg 3, 7604 PD Almelo
T: 0546- 813 677
E: redactie@historischekringalmelo.nl

Website:

www.historischekringalmelo.nl

Verschijningsdata:

Januari - april - juli - oktober
Kopij uiterlijk vier weken voor
verschijning inleveren bij redactieadres

Abonnementen:

Individueel lid € 23,- per jaar.
Begunstigers van de Stichting Historische
Kring Stad en Ambt Almelo ontvangen
vier maal per jaar dit tijdschrift, hebben
gratis toegang tot de lezingen en kunnen
deelnemen aan de excursies.
Losse nummers € 4,50

Bank:

NL 63 RABO 0381 3305 59

Druk:

Herman Media

Vormgeving en fotografie:

Herman Reckman

Omslag:

Rozenstraat anno nu. Zie ook pagina 17.

ISSN 1389-3068

Het is mei 2009. We zijn er bij als voor het huis van Ootmarsumsestraat 69 de eerste Stolpersteine in Almelo worden gelegd. Hier woonde voor de oorlog het Joodse echtpaar Meijers. Nu is het het huis van dichteres Hanneke van Schooten en zij nam het initiatief tot de bijzondere actie. De zon schijnt op de glanzende steentjes en verstild staan we er in een kring omheen. Elk met eigen gedachten. Meer dan een halve eeuw na de verwoestende oorlog probeer ik me te verplaatsen in het lot van het getroffen echtpaar. En in dat van massa's anderen, vernederd, vervolgd, weggevoerd en uiteindelijk vermoord.

Later zitten we (vredig) in de tuin met een glas en staan we stil bij de bijzondere gebeurtenis. De steentjes hebben hun werk al gedaan. Ze vragen om bezinning, om even stil te zijn, reflectie. En om dankbaar te zijn voor een leven in veiligheid.

Het doet me denken aan de 2 minuten stilte op 4 mei, toen ik een meisje was. Elk jaar, iets voor achten, gingen we met vader en moeder naar buiten. Het melken was gedaan, mijn ouders hadden even de handen vrij. En daar stonden we dan als gezin in de tuin naast de Bentheimer waterput.

Sst.. zei vader dan en dicht bij elkaar met de lippen op elkaar beleefden we de dodenherdenking. In mijn herinnering was de omgeving vol van de lente: kwetterende vogels, ontluikend groen. Doodstil stonden we tot de klokken van de Grote Kerk de sereniteit doorbraken.

Het was intiem en onvergetelijk. En rijk.

Tijd, gelegenheid, voor bezinning, kom er maar eens om in ons woelige bestaan. De stilte zoeken is in feite de luxe van vandaag. Veel is haast, lawaai, geen tijd. Oppervlakkig leven: het kan. Maar verdieping geeft wel de zin aan onze handel en wandel en het besef dat we ons bevoorrechte leven moeten koesteren.

Jennie van der Horst- Hemmink

In dit nummer:

- 2** Verrader van Joden veroordeeld
- 4** Mijn oorlog
- 7** Met stenen bouwen aan collectief bewustzijn
- 9** Een zoektocht
- 14** Stadspoorten Almelo: van idee naar resultaat
- 15** Winkels en kleine bedrijven in de Rozenstraat
- 20** Sluisdeuren bij De Pook
- 21** Excursie 11 mei 2023
- 22** De tijd hervonden - Annelies Lohuis
- 24** Nieuws van Stad & Ambt

Verrader van Joden ter dood veroordeeld. Winstbejag motief voor lage daad

Door Historische Kring Bornerbroek

Op 20 november 2022 werd in het Brookshoes het boek "Bornerbroek tijdens de Tweede Wereldoorlog" gepresenteerd. Het boek is tot stand gekomen naar aanleiding van 75 jaar bevrijding en is samengesteld door de Historische Kring Bornerbroek. In onderstaande bijdrage een ingekorte versie van hoofdstuk 17 uit het boek. Het bevat het schokkende relaas over het verraad van Joodse onderduikers door degene die hen onderdak bood (redactie)

Op individueel niveau hebben zich tal van vormen van collaboratie voorgedaan. Van vrijwillig gaan werken in Duitsland (in tegenstelling tot gedwongen tewerkstelling), of collaboratie in een overheidsbetrekking, tot personen die zich geheel vrijwillig bij de Duitsers hebben aangemeld als handlanger, bijvoorbeeld voor Jodenvervolging. Daarnaast zijn circa 20.000 Nederlanders toegetreden tot de Waffen-SS. Ongeveer 100.000 Nederlanders hebben meegewerkt aan de grote vliegvelदानleg die de Duitsers hier opzetten, en aan de vele honderden bunkers en andere versterkingen voor de Atlantik Wall. Ook hebben vele duizenden Nederlanders als chauffeur dienst genomen in het NSKK, het nationaal-socialistische 'Kraftfahrer Korps'. De Duitsers betaalden hun werknemers in Nederland over het algemeen beter dan Nederlandse bedrijven dat deden. Daarnaast waren er Nederlanders die hun financieel voordeel haalden door Joden te verraden zoals hieronder verwoord.

De gerechtsgang van Hein Looze, voorgeleid als verdachte van onderstaand drama, wordt in dit hoofdstuk beschreven. Echter in de volksmond werd gesuggereerd dat broer Marinus een zeer voorname rol had, maar omdat Marinus vader was heeft Hein de schuld op zich genomen. Dit verslag van de rechtsgang is ontleend aan artikelen uit diverse regionale kranten.

"Beestmens" verdiende minstens f 40.000 aan zijn slachtoffers.

Hein Looze, betiteld als beestmens, heeft zich tijdens de Tweede Wereldoorlog schuldig gemaakt aan de meest verachtelijke vorm van verraad door 6 Joden, die bij de familie "ondergedoken" waren, uit te leveren aan de Duitsers. Vuil winstbejag heeft bij hem voorop gestaan, zelfs geen misdadig idealisme, Looze heeft zich schuldig gemaakt aan moord op 6 personen. Hij heeft de Duitsers tot tweemaal toe geïnformeerd dat in zijn boerderij Backenhagen te Ambt-Delden Joden waren ondergedoken, die hij kwijt wilde. Ook heeft hij de Duitsers medegedeeld dat een C.C.D.-controleur - de Crisis Controle Dienst controleerde op illegale handel - uit Ambt-Delden op

zijn boerderij boter in beslag had genomen, welke voor Duitsers was bestemd. Ook heeft hij iemand uit Almelo verraden dat hij Joods vermogen beheerde. Ten gevolge van Looze's handelingen zijn 6 Joden gearresteerd en in Duitse concentratiekampen overleden.

Bovendien zijn de C.C.D.-controleur en de vermogens-beheerder en ook hun beide zonen tijdelijk in arrest geweest.

Bijzonder Gerechtshof te Arnhem: Landverrader speelde dubbele rol

Tijdens de rechtszaak in 1947 heeft een getuige verklaard dat hij op een bepaald moment door de "Dienststelle" in Utrecht werd opgebeld met de mededeling dat Looze, die door de Nederlandse Justitie was gearresteerd voor clandestien slachten, in vrijheid gesteld moest worden, hetgeen daarop ook gebeurde. Looze was veroordeeld tot 3 maanden gevangenisstraf met verbeurdverklaring voor het illegaal slachten van varkens.

Een timmerman uit Bornerbroek, B.G. Ensink ("Kleermaker's Gait") werd ook door de rechtbank gehoord. Hij vertelde dat hij in de boerderij een kamertje heeft afgetimmerd, waar Joden verblijf konden houden. Looze vertelde hem dat het verbergen van Joden een voordelig zaakje was. Looze verklaarde bij de rechtsgang: "Wat komt het er opaan, of ze eerst een tussenlanding maken van vijf à zesduizend gulden, want ze gaan er toch allemaal aan."

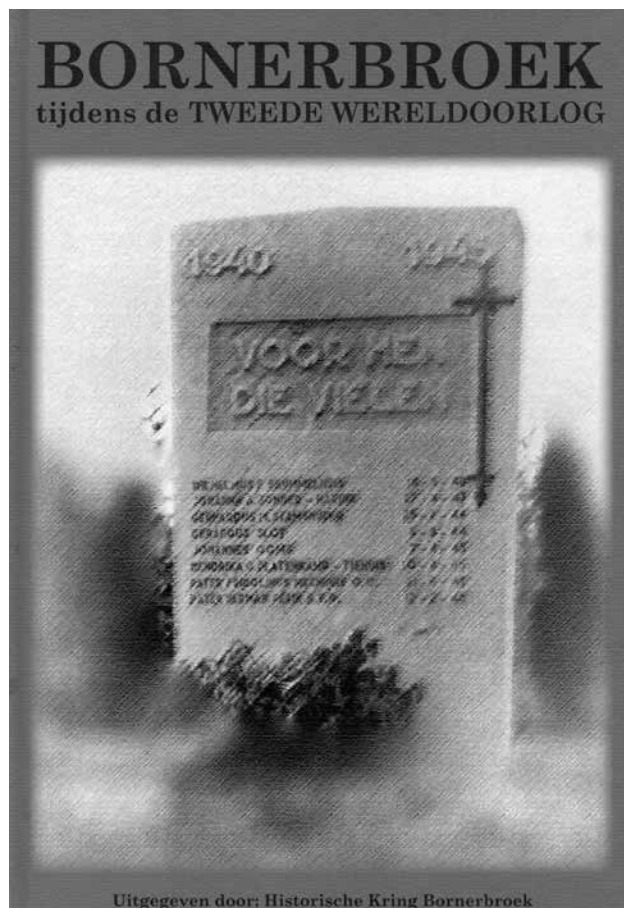
Een Almelse musicus vertelde, hoe Looze voor f 5.000 een paar Joden wilde helpen, maar reeds na twee dagen dat de Joden op de boerderij waren, werden ze verraden.

Getuigen hebben gehoord dat Looze regelmatig telefonisch contact heeft gehad met Duitsers. Looze heeft in de rechtbank te Arnhem verklaard dat hij van het meeste maar heel weinig kon herinneren. Maar volgens de directeur van de rechtbank herinnert Looze zich zijn eigen leugen niet. Alle compromitterende uitlatingen ontkent Looze pertinent. Hij heeft gemeend

dat de Joden naar Zwitserland zouden worden gebracht. De officier van Justitie zou een eerste keer verraad van Joden nog kunnen geloven, maar als dit feit zich nogmaals voordoet is dat niet geloofwaardig. Voorts bleek dat Looze tijdens de oorlog veel winst heeft gemaakt. Zo heeft hij 100 à 150 varkens illegaal geslacht voor o.a. voor Wehrmachtsgebruik. f 40.000 heeft hij hiermee zeker verdiend, want de gehele hypotheek op zijn boerderij werd afgelost.

Bovendien ontving hij nog f 3.000 omdat hij Joden gedurende 2 dagen lang onderdak heeft geboden, waarna hij ze aan de Duitsers overgaf. Looze werd verweten dat hij heeft gepoogd om zijn slachtoffers volledig financieel uit te kleden. De rechtszaak werd in Zutphen behandeld. De psychiater verklaarde Looze volledig toerekeningsvatbaar en de procureur-fiscaal van de rechtbank achtte dit onderzoek zinloos en hij bleef volharden dat Looze de doodstraf verdiende. De verdediger van Looze zag toch enkele feiten welke een ander licht op de zaak kunnen doen schijnen. Looze had ongetwijfeld gehandeld in overdreven geldzucht en hij prefereerde daarom een lange vrijheidsstraf.

Tot slot werd Hein Looze veroordeeld tot levenslange gevangenisstraf met uitsluiting van kiesrecht. Het Gerechtshof verklaarde bij de uitspraak van de straf het volgende: Looze deed zich in de bezettingstijd voor als een grote helper en weldoener voor hen, die in doodsangst verkeerden. Hij liet in zijn woning een slaapkamer met schuilplaats inrichten, om zijn slachtoffers in de waan te brengen, dat ze op een vertrouwd adres waren aangeland. Vele onderduikers kwamen bij Looze terecht, die hem hoge bedragen betaalden, waarna Looze hen aanbracht. Hij sleepte aldus duizenden guldens in de wacht.

Boerderij Backenhagen in Ambt Delden

“Mijn Oorlog”

Door Hanschristiaan Krol

In 2007 verscheen “Mijn oorlog, Mijn hart”, een autobiografie van de hand van Frits Louis Meijler. In de eerste 100 pagina’s beschrijft hij zijn jeugd in Almelo en onderduikperiode. Zijn zus en hij overleefden de holocaust. Een groot deel van zijn familie vooral van moeders kant werd vrijwel volledig vernietigd. Na de bevrijding haalde hij zijn hbs-examen, maar kreeg geen uitstel van zijn dienstplicht om te gaan studeren. In plaats daarvan werd hij naar Nederlands-Indië gestuurd in de wanhopige poging van de Nederlandse regering om 60 miljoen Indonesiërs hun onafhankelijkheid te onthouden. Hij raakte gewond. Na repatriëring kon hij uiteindelijk de draad oppakken. Na zijn medicijnenstudie specialiseerde hij zich als cardioloog en bouwde in Utrecht een glanzende carrière op als hoogleraar. Vandaar in het tweede deel van de titel van zijn autobiografie: “Mijn hart”. Beide oorlogen tekenden hem. Meijler is vaak hard, soms keihard in zijn oordeel. Hij stierf in december 2010 85 jaar oud. ¹⁾

Jeugd in Almelo

Frits Meijler werd geboren in Vroomshoop in 1925. Zijn vader Gerson was boer en slager met zijn winkel aan de Stationsstraat in Vroomshoop. Zijn moeder Anna Content was een Amsterdamse met een grote familie. Ze had 12 broers en zussen. De familie dreef een cateringbedrijf. Meijler vermoedt dat “bemiddeling” die twee mensen uit zo verschillende culturen bijeen bracht. De één uit een veendorp aan een kanaal in de periferie, de ander een Amsterdamse. Anna Content waagde de sprong. Trouwde in 1917 met Gerson en ging in Vroomshoop wonen: “een dorp bevolkt met eenvoudige rechtschapen mensen”. ²⁾

Voor de geboorte van hun eerste kind, dochter Hanny, ging Anna Meijler in 1920 terug naar Amsterdam. Vijf jaar later werd Frits Louis in Vroomshoop geboren. In 1926 verhuisde het gezin naar Almelo naar het huis aan de Parkweg 35 aan één van de mooiste hofjes van Almelo. ³⁾

Het huis staat er nog. Het telde drie verdiepingen. Beneden een kamer en-suite met serre, op de eerste verdieping slaapkamers en een badkamer met warm en koud water. Op zolder sliepen zus Hanny en de dienstbode. Gerson Meijler reisde vanaf dat moment met de trein richting Mariëenberg naar zijn slagerswinkel in Vroomshoop.

Het gezin Meijler was liberaal joods. Bezoek aan de synagoge was schaars. Alleen op Grote Verzoendag. Er werd niet gebeden, maar varkensvlees was uit den boze. Alleen het joodse paasfeest werd gevierd met matses uit Amsterdam. Frits Meijler werd bar mitswa op z’n dertiende, zoals het hoort.

Schooltijd

In september 1931 ging Frits Meijler naar de lagere school aan de Sluiskade N.Z. vlakbij de Parkweg. Hij kon het lopen via de Tijhofslaan naar de Kanaalschool. De school staat er nog steeds met de bovenmeesters woning ernaast. Het Erasmus, de opvolger van de Rijks

hbs, heeft beide gebouwen aangekocht, gerenoveerd en weer een onderwijsfunctie gegeven. Frits heeft zijn lagere school aan de Kanaalschool niet afgemaakt, want slimme kinderen gingen naar de Kopschool aan de Hofstraat met een 7de jaar om klaargestoomd te worden voor de Rijks hbs ook aan de Sluiskade N.Z. Hij slaagde voor zijn toelatingsexamen in 1938. Opnieuw wandelt hij weer van de Parkweg via de Tijhofslaan naar de Sluiskade. Hij sloeg nu links af op weg naar nummer 68 de hbs, geopend in 1926 en nog altijd een prachtig gebouw in de stijl van de Amsterdamse School. Frits Meijler was niet onder de indruk. De klok van de Georgiuskerk aan de overkant van het kanaal tikte de uren langzaam weg, terwijl hij verveeld uit het raam van het klaslokaal keek.

Enthousiast is hij over de zwemlessen in het Sportpark. Hij kan er blijkbaar zijn energie kwijt. Haalt zijn diploma’s en werd gevraagd voor het waterpoloteam van ZPA. Hij is zo goed dat hij mag gaan trainen met het Nationale Jeugdteam, maar de oorlog maakte een einde aan elke droom.

De eerste twee oorlogsjaren

Frits Meijler ziet op 10 mei Duitse motorrijders over de Ootmarsumsestraat Almelo binnen rijden gevolgd door infanterie. Verdriet slaat toe, wanneer op 11 juli een bommenwerper op het Rosarium, een plantsoentje in de bocht van de Tijhofslaan, een bom laat vallen. Zeven mensen komen om, waaronder vader en moeder van Toledo, de ouders van Ina zijn buurmeisje. Hij heeft afscheid van haar moeten nemen, want ze werd met haar zus naar pleegouders gestuurd in Arnhem. Hij heeft haar nooit meer gezien. De bezetting en het antisemitisme kruipen die zomer dichterbij wanneer koosjer slachten verboden wordt. In het najaar wordt de Ariërverklaring van de Nederlandse ambtenaren geëist en joodse ambtenaren worden ontslagen. Voor Jet Heimans, zijn geschiedenislerares aan de hbs, betekende het ontslag. Toen ze haar persoonlijke bezittingen wilde ophalen

weigerde directeur Van Leeuwen haar bot de toegang tot de school. ⁴⁾

Henriëtte Heimans overleefde de oorlog. Tot de zomer van 1944 was ze tamelijk veilig, omdat ze met haar moeder en vader op de Frederikslijst werd geplaatst een lijst met 600 Nederlandse joden die waardevol voor de Nederlandse maatschappij waren geweest. Maar de lijst werd geschrapt en Jet Heimans dook onder. Ze overleefde en in april 1945, na de bevrijding van Almelo, meldde ze zich direct weer om les te geven.

Ook voor de familie Meijler werd het net verder aangetrokken. In mei 1941 werd Gerson Meijler meegedeeld dat hij zijn weilanden en koeien in Vroomshoop moest verkopen voor 1 september. De prijs zal net als bij roofkunst ver onder de marktprijs hebben gelegen. Frits kreeg te horen dat hij uitgesloten werd van het waterpoloteam en net als voor andere joodse leerlingen bleef de schooldeur voor hem per 1 september gesloten. Hij kon lessen gaan volgen op het Joods Lyceum in Enschede, maar zijn vader weigerde. Hij kreeg privé les. Aan dit besluit van Gerson Meijler lag een conflict ten grondslag tussen hem en rabbijn Mozes de Metz. De Metz was orthodox, zijn vrouw droeg een pruik, dat botste tussen de liberale Meijler en de rabbijn. Maar er was meer aan de hand. De Joodse Raden in Almelo en Enschede waren verscheurd. Een deel van de joden in Twente wilden net als De Metz getrouwd de Duitse antisemitische maatregelen uitvoeren. Een ander deel waarschuwde en maakte plannen om onder te duiken. Gerson Meijler koos voor onderduiken, maar niet voor zichzelf, maar voor zijn zoon. Frits Meijler kiest in zijn autobiografie voor het standpunt van zijn vader. Hij is hard in zijn oordeel over de aanhangers van de Metz, Asscher en Cohen. Hij gaat er van uit dat het verzet, zoals van zijn vader

Frits L. Meijler, ongeveer 8 jaar oud

tegen rabbijnen als De Metz, er voor heeft gezorgd dat in Almelo en Enschede een relatief hoog percentage joden de Holocaust wist te overleven door tijdig een onderduik adres te organiseren. ⁵⁾

Om zijn zoon in veiligheid te brengen nam Gerson Meijler contact op met een jeugdvriend, veldwachter Anne de Jong uit Bergentheim. De Jong beloofde als een vader over Frits te waken. Hij heeft woord gehouden. Op een avond in september kwam hij op de fiets naar de Parkweg om Frits te halen. Achterop werd hij naar Balderhaar gebracht vlak bij Kloosterhaar. Daar op de boerderij van Albertus Weerts vond Frits Meijler de volgende 2,5 jaar een veilig onderduik adres.

Het lot van Gerson en Anna Meijler

1942 werd een gruwelijk jaar. In mei had Frits zijn vader naar de trein gebracht. Gerson Meijler zelf dook niet onder, maar meldde zich voor een werkkamp bij Nunspeet. Volgens Frits om zijn gezin te beschermen. Het was de laatste keer dat hij zijn vader zag en sprak. Af en toe kwam er een levensteken uit het kamp. Vlak voor zijn deportatie naar Westerbork vroeg hij nog om een roggebroodje. Gerson Meijler werd op 22 oktober in Auschwitz vergast, 54 jaar oud. Anna bleef ziekelijk en alleen achter op Parkweg 35. In november komt veldwachter de Jong onverwacht op zijn fiets naar de boerderij van Weerts. Hij neemt Frits achterop. Via achterweggetjes bereiken ze de Parkweg. Het is de laatste keer dat Frits Meijler zijn moeder ziet. In zijn herinnering zit ze met de bril op haar hoofd te borduren onder het lamplicht. Moeder en zoon beseffen dat dit een afscheid is. Anna Meijler werd kort daarna opgehaald en overgebracht naar het joodse ziekenhuis Het Apeldoornsche Bosch. Eind januari reed een trein met 40 wagons Apeldoorn binnen. 1100 patiënten en personeel werden rechtstreeks naar Auschwitz gebracht en daar vergast. Zus Hanny overleefde de oorlog, net als Frits. In 1939 deed ze eindexamen aan de Rijks hbs. Ze wilde naar de toneelschool in Amsterdam, maar haar vader besliste anders. Het werd een verpleegkunde opleiding. In het voorjaar van 1941 ontmoette ze Sam Ritmeester. Hij was arts. Ze verloofden zich, maar beseften hoe dreigend de situatie was. Onafhankelijk van elkaar vluchtten ze naar Zwitserland, kwamen veilig aan en overleefden de oorlog. Zie inzetstuk.

George Dijkstra

Tot het eind van de oorlog was Frits Meijler George Dijkstra, de naam van een buurjongen. Het was ook de naam op zijn vervalste papieren. In zijn memoires heeft Meijler diep respect voor Albertus Weerts. Weerts geeft hem grote vrijheid, maar geeft hem ook helder de kaders aan. Binnen een paar maanden werd de stadsjongen een boerenknecht die zijn brood en onderdak verdiende. Met veel vallen en opstaan leerde George de paarden te verzorgen en te mennen. Na eindeloze uren stuntelig eggen lag de zwarte aarde van het aardappelveld er strak

bij. Ploegen leerde hij in het voorjaar. Het bedrijf van Weerts was een modern gemengd bedrijf. Er was een telefoon, de enige in de omgeving, en een tractor. Twintig koeien moesten dagelijks gemolken worden. Aardappels, rogge, haver en voederbieten stonden op het land. De boerderij moest vele monden voeden. Vier van de negen dochters waren nog thuis plus een schoonzoon en twee kleinkinderen. Daarbij kwamen nog de knecht, George en eind '42 nog twee joodse onderduikers met weinig vrijheid, want drie jonge knechten op het land was te veel en ze zagen er nogal joods uit. George niet. Hij liep op klompen, een Twentse boerenzoon met een Twentse tongval.

Verzet en bevrijding

In de laatste twee oorlogsjaren werd Weerts en zijn boerderij een knooppunt in het verzet. Met een Duitse legerauto werd in juli '43 het Hellendoornse bevolkingsarchief gestolen en verborgen naast het land van Weerts. Wapens gedropt voor het verzet werden verborgen in bergen aardappels. Onder het hok van de fokstier was een schuilplaats. Het luik volgesmeerd met stront. Piloten op doortocht naar bevrijd gebied vonden onderdak in een plaggenhut verborgen in wat bosjes op de hei. George zelf bracht op de fiets het laatste oorlogsjaar Vrij Nederland rond op een aantal vaste adressen tussen Hardenberg en Coevorden, terwijl de bommenwerpers richting Duitsland denderden.

In maart 1945 was het eind van zijn onderduiktijd in zicht. Door de Achterhoek rukten Canadese troepen op. Almelo werd op 4 april tot het Almelo-Nordhornkanaal bevrijd. Die nacht trokken de restanten van de Wehrmacht zich terug richting Groningen. George Dijkstra pakte een fiets, reed naar Almelo en werd weer Frits Meijler.

De eerste twee jaar na de oorlog

Hij vond onderdak bij de familie Elbersen op Parkweg 33, maar zegt niets over de bewoners op nr. 35. De verwerking van het verlies van zijn ouders en andere familieleden kwam later. Sinds september lid van de BS draaide Frits die maand april wachtdiensten in een blauwe overall uitgerust met een stengun zonder munitie. Zwager Sam Ritmeester, kapitein en arts in de Irene Brigade, kwam langs in een flitsbezoek met chocola en sigaretten, maar ook met het bericht dat zijn zus Hanny en nichtje Annejet veilig in Zwitserland waren.

Dankzij druk die de familie Elbersen op hem uitoefende ging Frits, 20 jaar oud, eind april weer naar school. In een noodschool in de kantine van Bendien kreeg hij als derdeklasser les en werd in juli bevorderd naar 4 hbs. Die zomer verhuisde hij naar Eindhoven waar zijn zwager werk had gevonden als huisarts bij Philips. Hij deed er eindexamen om vervolgens opgeroepen te worden als dienstplichtige. Hij vocht in Nederlands-Indië, werd gewond en gerepatriëerd. Pas daarna kon hij de draad weer oppakken van een onderbroken leven. ⁶⁾

- 1) Frits L. Meijler: "Mijn oorlog, mijn hart, 2007, Sapientia.
- 2) P.15
- 3) Daar liggen nu 2 stolperstenen
- 4) Hans Holtmann: "Drie eeuwen joods leven in Almelo." p272
- 5) Meijler p34
- 6) Mede door toedoen van Frits Meijler staat in Kloosterhaar een gedenksteen voor Albertus Weerts

Hanny Ritmeester-Meijler 1920-2008

Frits Meijler had een vijf jaar oudere zus Hanny (Hanna Sophia) geboren in Amsterdam in 1920. Moeder Anna vond het blijkbaar veiliger om daar te bevallen i.p.v. in Vroomshoop. Hanny ging in Vroomshoop naar de kleuterschool, maar verhuisde in 1926 met het gezin naar de Parkweg 35 in Almelo. Net als Frits vijf jaar later ging ze naar de Kanaalschool en de hbs aan de Sluiskade N.Z. Hanny, creatief als ze was, wilde naar de toneelschool, maar daar stak haar vader stak een stokje voor. Ze mocht in Amsterdam de opleiding verpleegkundige gaan volgen waarschijnlijk kritisch gevolgd door de familie van haar moeder daar in de hoofdstad. In het begin van de oorlog viel ze als een blok voor de acht jaar oudere Sam (Samuel) Ritmeester. Ze verloofden zich in het voorjaar van 1941 in het bijzijn van haar vader, moeder en Frits. Beiden beseften dat de antisemitische maatregelen van de Duitse bezetter levensbedreigend zouden worden. Onafhankelijk van elkaar vluchtten ze daarom in 1942 naar Zwitserland. Herstelden hun relatie en trouwden in december. Het jaar daarop meldde Sam Ritmeester zich in Engeland als arts voor de Irene Brigade na een tocht via Spanje. Hanny bleek zwanger en beviel van een dochter. Sam zag zijn vrouw en dochter voor het eerst in de nazomer van 1945 in het bevrijde zuiden nadat hij deelgenomen had aan de landingen in Normandië.

Hanny werd huisvrouw en Sam ging als arts werken voor Philips en PSV. Toen de jongste van haar vier kinderen naar de basisschool ging kreeg ze de handen vrij om haar creatieve talenten te gaan gebruiken. In hoog tempo publiceerde ze drie kinderboeken, schreef cabaret- en liedteksten waaronder de hit : "Ik ben gelukkig zonder jou" door Conny Vandenbos. Ze werd ook journalistiek actief. Ze ging schrijven voor de Eva en Libelle en deed radio en tv werk waar ze actief mee bleef tot in de jaren 80. In 1984 verscheen van haar hand een bundel interviews met veteranen van de Irenebrigade. Het boek werd een succes. Na de dood van haar man Sam Ritmeester in 1992 publiceerde ze nauwelijks meer. Hanna Sophia Meijler stierf in 2008, 88 jaar oud.

Met stenen bouwen aan het collectief bewustzijn

Door Eléon J. de Haas, lid werkgroep Stolpersteine Almelo

Het collectieve bewustzijn over de Holocaust erodeert. Onderzoek laat zien dat gedeelde opvattingen en sentimenten een zorgelijke ontwikkeling doormaken. Vier op de tien docenten in het voortgezet onderwijs worden in de klas geconfronteerd met antisemitisme en het bagatelliseren van de massamoord op de joodse medelanders. Deze jongeren zijn de generatie die op de drempel staat, om straks hun maatschappelijke verantwoordelijkheden te nemen. De vaak gemaakte opmerking “Er zijn toch al genoeg monumenten in de openbare ruimte die over de Jodenvervolgving gaan?” is naïef. Want het blijft hard werken, ook in Almelo, om deze zwarte bladzijde uit onze geschiedenis onder de aandacht te houden; niet omdat de geschiedenis een hangmat is waarin het verleden rust, maar een springplank naar de toekomst.

In Almelo loop je de kans om figuurlijk over een steentje in het trottoir te struikelen; een 10 x 10 x 10 cm stenen vierkantje met daarop een messing plaatje, waarin een tekst is gegraveerd. Zoals bij Parkweg 35: “Hier woonde Anna Content-Meijler geb. 1887 gedeporteerd 1943 uit Apeldoornsche Bosch, vermoord 25-1-1943 Auschwitz” en haar man “Hier woonde Salomon Gerson Meijler geb. 1886, gedeporteerd uit Westerbork vermoord 22-10-1942 Auschwitz”. Of de steen voor Rohofstraat 64, het huis van de toenmalige verzetsstrijder Arnoldus Buld, geboren 31 januari 1904 en op 3 december 1942 vermoord in Neuengamme. Wie in Almelo zijn blik naar beneden richt, wordt letterlijk ruimtelijk bewust van het drama dat zich in de jaren '40-'45 voltrok.

De Duitse kunstenaar Gunter Demnig is de geestelijk vader van het Stolpersteine-project. Verspreid over vele plaatsen in Europa, zijn al tienduizenden Stolpersteine gelegd. In Twente faciliteert de Stichting Levend Verleden Oost-Nederland de werkgroepen Almelo, Enschede en Hengelo. Daarnaast zijn er in het Twentse ook lokale initiatieven zoals in o.a. Borne, Wierden en Twenterand.

Onder voorzitterschap van Joop Israël startte de werkgroep Stolpersteine Almelo in 2016 met het leggen van Stolpersteine. Intussen zijn er in Almelo 185 Stolpersteine geplaatst. Er moeten in de komende jaren nog ruim 70 worden gerealiseerd. De werkgroep Almelo heeft ervoor gekozen om lokaal de laatste verblijfplaatsen van de slachtoffers van het Nationaal Socialisme, die geen graf hebben, te markeren met een Stolperstein. Daarnaast is het vrij aan nabestaanden van slachtoffers van het Nationaal Socialisme om zelf een Stolperstein te leggen, ook indien niet geheel wordt voldaan aan de criteria van de werkgroep Almelo.

Jaarlijks, na de legging van de Stolpersteine, vindt er een plechtigheid plaats in de Raadzaal van het Stadhuis te Almelo. Voor corona was dat rond de 4e mei. Afgelopen jaar vond deze gelegenheid plaats op zondag 13 november; een datum die gekozen was om aandacht te vestigen op de Kristallnacht.

Werkgroeplid Hans Krol illustreerde dit met het aangrijpende verhaal van Herschel Grynspan. Herschel

was geboren in Polen (1914) en vanuit Duitsland gevlucht naar Frankrijk. Hij kreeg geen visum voor zowel Frankrijk als het toenmalige Palestina. Hij werd stateloos, omdat hij als voormalige Pool niet wenste terug te keren naar zijn vaderland. Ook zijn zus leefde in een soort van niemandsland. Vanuit frustratie schiet hij op de Duitse Ambassade in Parijs de Duitse diplomaat Ernst vom Rath neer, die twee dagen later overleed. Daarmee brak in Duitsland de hel los. De stok waarmee men wilde slaan, werd op deze manier aangereikt; de daad van Herschel onttaarde tot de Reichskristallnacht van 9 en 10 november 1938. Met instemming en deelname van de Nazi-overheid brak er een golf aan geweld los tegen de joodse medeburgers. De discutabele houding tegenover de joodse burgers, was in het Interbellum niet een sec Duitse aangelegenheid. De slachtoffers die zich al in 1933 aan onze grens meldden, vanaf 1938 en masse, werden grotendeels weer teruggestuurd, om daarna in Duitsland te worden geïnterneerd. Zij die toegang kregen tot Nederland, werden vanaf 1939 opgevangen in Kamp Westerbork. De ANWB en koningin Wilhelmina hadden geijverd voor een plek ver van de Randstad. Tijdens de bezetting werd in 1941 de uitbreiding van het opvangkamp gefinancierd met geconfisqueerde joods vermogen en getransformeerde tot ‘Durchgangslager’. Ook grotendeels 250 vermoorde joodse inwoners van Almelo werden in Westerbork verzameld, in afwachting van verder transport in veewagons richting onbekende bestemming ...

De Almelse singer-songwriter Peter Schoof illustreerde de bewogen presentatie van Hans Krol met een eigen tekst op het lied ‘Kristallnacht’ van de Duitse rockband BAP.

“Het bekruipt je zonder dat je wilt
tot op het bot, ijskoud en kil
‘t is iets dat je kent
vaag vertrouwd, nooit gewend
maar zelden direct onderkend
plots kijk je verschrikt op en het lijkt
op de wereld van Brueghel en Bosch
het bizarre wordt rijk en hoop is een lijk
omdat leven en laten meer kost
dat ruikt naar Kristallnacht”

Gastheer was wederom burgemeester Arjen Gerritsen. Jaarlijks houdt hij een spreekbeurt. Dit keer in geheel in de lijn van de eerste alinea van dit artikel, namelijk hoe antisemitisme steeds dieper wortelt in onze samenleving: *“Antisemitisme gedijt goed in een periode met veel onrust in de samenleving. Te goed. En daar moeten we samen een streep trekken. Zoals justitieminister Yezilgöz in oktober zei: de strijd tegen antisemitisme is van ons allemaal. [...]*

Het is de Week van de Mediawijsheid. Onderwijs leert jongeren zo vroeg mogelijk kritisch omgaan met media. Want desinformatie is levensgevaarlijk. Het is een krachtig wapen waar de Joodse gemeenschap steeds vaker slachtoffer van is. Een positief kritische houding maakt je weerbaar tegen beïnvloeding. Het zorgt ervoor dat je tegengeluid weet te formuleren.

Want het is zaak die onverdraagzame stemmen te verstommen. Het is zaak om niet te zwijgen. Om de verhalen van toen te blijven delen met elkaar. Om te blijven herdenken welke opofferingen velen brachten voor onze vrijheid. En te ageren tegen wat we om ons heen zien gebeuren. Een verdraagzame samenleving maken we samen.

De voordrachten van Hans Krol en burgemeester Gerritsen, maar ook de woorden van de dagvoorzitter Louk Mendels, herbergden een waarschuwing, maar ook een opdracht, namelijk om de jeugd te informeren en te betrekken. Louk Mendels schetste de context door te wijzen op Artikel 1 van onze Grondwet, dat gaat over gelijke behandeling en discriminatieverbod. Hoe treffend om dat in het Stadhuis van Almelo, waar het letterlijk in de balustrade in steen is gebeiteld, onder de aandacht te brengen.

Betrokkenheid vanuit jongeren vindt langzamerhand zijn weg in de jaarlijkse Stolpersteine ceremonie. Drie leerlingen van de Openbare Scholengemeenschap Erasmus spraken op waardige wijze de namen uit die op de in 2020, 2021 en 2022 geplaatste Stolpersteine staan. 68 Stolpersteine, want door de corona-beperkingen konden er in 2020 en 2021 geen openbare gelegenheden plaatsvinden.

Over de jeugd gesproken: een van de sprekers was Carla Swelheim. Zij groeide samen met haar broers Tob en Peter op in Almelo. ¹⁾ Hun ouders waren Karel en Annie Swelheim. Aan Carla was gevraagd om de invloed te schetsen, van de ervaringen en trauma's van de eerste generatie op de tweede generatie. Ook wel de 2e generatie oorlogsslachtoffers. Aanvankelijk wist Carla niet wat ze met deze vraag aan moest. Ze zag zichzelf niet als 2e generatie oorlogsslachtoffer. Maar ze ging de uitdaging aan. En al schrijvend werd ze bewust van wat dit begrip voor haar inhoudt: Ooms en tantes die helemaal geen ooms en tantes waren, want de echte ooms en tantes waren er niet meer. Het midden van grote bijeenkomsten. Het voelt niet senaang. Evenzo het in gezelschap opkomen voor je identiteit, laat staan te praten over de Holocaust. Echter, levenservaring maakt een mens ook rijper. Die

angsten heeft ze achter zich gelaten. Want na herstel van een levensbedreigende aandoening, vond ze dat ze het 'leven moest vieren'. Haar woorden gingen van hart tot hart. Ook voor mij was het een 'feest der herkenning'.

Peter Schoof sloot de bijeenkomst af met een eigen compositie die thematisch paste bij deze gedenkwaardige bijeenkomst. Het was het lied Isak Osstraat, een straat vernoemd naar een vermoorde joodse inwoner van Zwolle.

“eierkoeken kermisstuivers
even oud nu, toen nog klein
opa's eerste verre reis
en zijn allerlaatste trein
door de straat van Isak Os
fietst de kleinzoon handen los
Westerbork ligt verscholen achter ieder sprookjesbos”

Het was een gedenkwaardige bijeenkomst die veel emoties opriep. De heer de Geus deelde tijdens de bijeenkomst zijn oorlogservaring die op hem als vierjarige een diepe indruk had gemaakt. Emoties overmande hem. Hij maakte een bruggetje met zijn reis vanuit Drenthe naar de gelegenheid in Almelo. Al die omgekeerde vlaggen die hij onderweg zag, doen volgens hem tekort aan de toenmalige strijd voor het herwinnen van de soevereiniteit.

¹⁾ Meer info zie Stad & Ambt, 27e jaargang nummer 2, april 2019

Het leggen van Stolpersteine in Almelo wordt gerealiseerd mede dankzij de Gemeente Almelo, ondernemers uit Almelo, betrokken particulieren en de werkgroep Stolpersteine Almelo. Om het leggen van Stolpersteine ook in 2023 te kunnen continueren zijn wij volledig afhankelijk van donaties. Stolpersteine kosten € 150,- per stuk.

Al uw giften worden van harte geaccepteerd.
IBAN: NL 22 RABO 014 212 99 76
t.n.v. Stichting Levend Verleden Oost-Nederland
onder vermelding van 'Almelo'.

De eerste stenen gelegd in Almelo, Ootmarsumsestraat 69

Een zoektocht

Door Hanschristiaan Krol

Een jaar geleden stroomden Oekraïense vluchtelingen Polen en andere EU-landen binnen. Ze werden gastvrij ontvangen in een welvarend Europa. In en om Almelo vonden Oekraïners onderdak in de Zwanenhof bij Zenderen, het voormalige Huize Alexandra en bij particulieren thuis.

Hetzelfde gebeurde in het Almeloë in het voorjaar van 1945, maar dan omgekeerd. In een verarmd en zwaar beschadigd Twente stonden na de bevrijding begin april de deuren wagenwijd open voor de Canadese bevrijders. Terwijl grote hoeveelheden zwaar materieel door de Grotestraat bleven rollen op weg naar het noorden bleven logistieke troepen achter. Een deel van hen werd ingekwartierd bij Almeloërs thuis.

Bevrijding

De ochtend van de vierde april 1945 ronkten de motoren van de Canadese tanks in Borne en Delden. Via Zenderen en Bornerbroek trokken ze op richting Almelo dat haar adem inhield wachtend op de bevrijding. Langs de Bornsestraat werd fel gevochten. Terugtrekkende Wehrmacht soldaten en burgers stierven. Zonder tegenstand trokken de Canadezen in een tangbeweging door Bornerbroek langs de Bornerbroeksestraat naar de Riet. Rond 12 uur reden tanks bij de Steffensweg over de spoorbrug bij de Weezebeek naar het Rietstation. Begroet door honderden Almeloërs. Via de Rietstraat denderden tanks naar de Bornsestraat. Bij de Dubbele Overweg waaierden ze uit over Violier- en Bornerbroeksestraat. Daar werden de eerste krijgsgevangenen Duitsers verzameld. Aan de Bornerbroeksestraat 189 woonden toen Jan en Riek Hammink. Jan zal die dag van zijn werk als chef van Meubel Fabriek Kieft en Co thuis gebleven zijn. Veel bedrijven waren gesloten bij gebrek aan grondstoffen en elektriciteit.

Misschien staan Jan en Riek op de foto gemaakt die 4de april bij de Dubbele Overweg in de Violierstraat. Midden op die overweg op de planken tussen de rails staat een zware Canadese tank. Links op de foto een grote groep Almeloërs met een vrouw en een fiets. Voor de tank links en rechts twee mannen in winterjassen, een hoed op het hoofd. De foto straalt rust uit, maar vlak daarvoor is er nog fel geschoten. Duitsers openden het vuur vanuit het kantoor vanuit de voormalige brouwerij. Een Canadese soldaat sprong van zijn tank sprintte al vurend richting brouwerij en wist de Duitsers op de vlucht te jagen. Uitwaaierend over de stad zetten de Canadezen hun tocht door de stad voort. Bij de markt werd zwaar gevochten. Tegen 18:00 uur werd het Almelo-Nordhornkanaal bereikt waar de bevrijding vertraagde na de gruwelijke dood van twee Canadezen, die niet op tijd uit hun brandende tank wisten te ontsnappen. Almelo vierde feest. Op de Bornsestraat zette Jo Jansen een platenspeler op straat. Ote Westerhuis had nog wat drank.

Inkwartiering

De Hamminks op nr. 189 woonden vrij riant. Getrouwd in 1940 en nog geen kinderen woonden ze in een huis met drie slaapkamers en een grote tuin. Toen van de kant van de bevrijders de vraag kwam wie in Almelo inkwartiering van Canadese soldaten accepteerde gaven zij zich op. Het mes sneed aan twee kanten. De bevrijders kregen een onderkomen prettiger dan een legertent en verzorging, want inkwartiering betekende: bed, bad en maaltijden. In ruil daarvoor ontving het ontvangende gezin extra distributiebonnen en natuurlijk koffie, chocola, drank en sigaretten uit Canadese voorraden. Producten die de Nederlanders jarenlang niet hadden gezien en geproefd. Vers fruit als bananen en sinaasappels werden met gejuich begroet. Jan en Riek Hammink gaven zich op en met twee ongebruikte slaapkamers werden bij hen twee Canadese soldaten ingekwartierd, één van hen was Clifton Leonard Howard Hall, 23 jaar en sinds september 1941 in het Canadese leger.

Riek en Jan Hammink in hun achtertuin

Het begin van de zoektocht

Zeventig jaar na dato vond John Hammink in een doos met foto's van zijn ouders een serie zwart-wit foto's, klein van formaat met kartelrand. Typisch voor die eerste jaren na de oorlog. Op de foto's staat o.a. zijn moeder in een Canadees militair uniform, een sigaret in de hand. Het kantoor van de voormalige bierbrouwerij op de achtergrond. Onmiddellijk schoot de naam Clifton Hall door zijn hoofd. Het was het begin van een zoektocht naar een Canadese militair die deel nam aan de bevrijding van Twente en Almelo. Maar zoeken naar een Canadees met de achternaam Hall is zoeken naar een speld in een hooiberg. De militaire archieven geven alleen de namen van gesneuvelde soldaten en de achternaam Hall leverde eindeloze aantallen hits tot het net wijder uitgeweid werd. Geluk en intuïtie leverden uiteindelijk een reactie. Ene Sarah Hall reageerde in mei 2016, zij het heel voorzichtig: "Het kan mijn vader zijn, maar Hall is een veel voorkomende Engelse achternaam. Vertel me eens wat meer over je zoektocht". John reageerde direct en stuurde een serie foto's genomen in de tuin van hun huis aan de Bornerbroeksestraat. Sarah werd enthousiast, want ze herkende haar vader. Zelf bleek ze een vergelijkbare serie foto's in bezit te hebben. Haar serie stuurde ze naar Almelo inclusief de aanmelding van haar vader voor het Canadese leger. In de daarop volgende periode wordt er veel informatie uitgewisseld tussen Almelo en Prince Edward County, een plaatsje iets ten zuiden van Ontario.

*Clifton Leonard Howall Hall als 22-jarige.
De foto is gemaakt in Londen vlak voor vertrek naar
Nederland.*

*De jongeman links is Clifton Hall
met hun ambulance op de achtergrond*

Jeugd en oorlog

Sarah Hall vertelde dat haar vader de jongste was uit een gezin van acht. Clifton was tot hij in dienst ging voorman in een textielfabriek. Op 12 september 1941 meldde hij zich 19 jaar oud als soldaat bij de 4th Div. Petrol Coy RCASC (Royal Canadian Armoured Corps). Begin 1942 werd deze divisie over de Atlantische Oceaan in twee konvooien naar Groot Brittannië getransporteerd onderlangs Groenland en IJsland met luchtdekking van de US, want op de Atlantische Oceaan maakten U-boten jacht op geallieerde konvooien. Ze komen veilig aan en meer dan een jaar gaan de nieuwbakken Canadese soldaten in training. Een deel wordt volgens de informatie van Sarah een jaar later ingezet in Italië om in maart 1945 overgezet te worden naar België en Nederland. Daar worden de beide delen van de divisie weer samengevoegd, want het andere deel vecht zich via Normandië naar Zeeland waar met grote verliezen de Westerscheldemonding op de Duitsers werd veroverd. Het verklaart misschien ook de foto die begin maart '45 van Clifton werd genomen in een fotostudio in Londen.

Wanneer hij precies in Almelo arriveerde is onduidelijk. Hij heeft in ieder geval niet deel genomen aan de bevrijding op 4 en 5 april. Clifton Hall maakt dan deel uit van een ambulancedienst. Hij staat op een serie foto's die genomen zijn bij de Bornerbroeksestraat met een legerambulance op de achtergrond en een viertal soldaten ervoor. Andere foto's laten een verkleedpartij zien. John's moeder en een vriendin in Canadese uniformen, stoer met een sigaret in de hand, terwijl de Canadese soldaten gefotografeerd worden in burgerkleding. Rex de hond

van de Hamminks is een aantal keren in beeld. Eén van de foto's in bezit van John én Sarah blijft een raadsel. Er staat een aantrekkelijke jonge vrouw op met een adres in de Zonnebloemstraat. Clifton Hall moet er een bijzondere band mee gehad hebben.

Meer wordt duidelijk, maar vragen blijven

De e-mail correspondentie tussen Canada en Almelo wordt echter onderbroken. De echtgenote van John wordt ernstig ziek en daarna gooit Covid roet in het eten wanneer Sarah Hall voorstelt om Almelo te bezoeken in mei 2020. De draad wordt echter weer opgenomen en meer wordt duidelijk. Na zijn terugkeer en demobilisatie in het najaar van 1945 laat Clifton zich omscholen tot elektricien. Hij maakt carrière en managede uiteindelijk

drie bedrijven. In 1949 trouwde hij met Laura Walsh. Ze krijgen drie kinderen. Sarah de oudste wordt geboren in 1951. Ze herinnert zich in hun huis in Dundas Ontario de boeken en foto's die herinnerden aan Clifton's tijd in Nederland. *"They were treasured"*. Het is begrijpelijk dat Riek Hammink zich alleen Clifton herinnerde. Zijn dochter beschrijft hem als een man met *"a great sense of humor", crazy tricks and spinning crazy stories with a straight face"*. Hij werd echter niet oud. Na een strijd van acht jaar met kanker stierf hij in 1987.

Een deel van de Bornerbroeksestraat eind jaren 40

Sarah Hall

In één van haar laatste mails kondigde ze aan in mei 2024 Almelo te willen bezoeken. Een bezoek van haar betekent een bezoek van een Canadese beroemdheid en niet alleen in Canada. Overal in de wereld staan en hangen haar monumentale glaskunstwerken kathedralen, musea en universiteiten. Innovatief combineert zonnecellen en zonne-energie met haar glaskunstwerken.

In december 2019 werd ze "Member of the Order of Canada". Vergelijk het maar met commandeur de Orde van de Nederlandse Leeuw of het Franse Legion d' Honneur.

Zie voor haar werk: <http://www.sarahhallstudio.com>

in
ze
in

POORT NIJSTAD NIJSTAD POORT

Nijstadpoort

Op deze plaats, waar Schuttenstraat en Grotestraat Nieuwe Eind elkaar kruisen, stond de Nijstadpoort. Hier stroomde water van de kasteelgracht naar de schutsluis. Muren had Almelo niet. Het water was haar verdediging. Aan de binnenzijde van de gracht stond hier in de late middeleeuwen een poort die haar naam dankte aan de nieuwe stad: de stadsuitbreiding tussen Schuttenstraat en Holtjesstraat.

Historische Koning
Stad en dorp
Almelo

Stadspoorten Almelo: van idee naar resultaat

Door Theo van Rijmenam, voorzitter Stichting Historische Kring Stad en Ambt Almelo

Op 22 december 2022 was het eindelijk zover. De eerste van de twee stadspoorten, de Nijstadpoort, gelegen op de kruising Schuttenstraat-Grotestraat werd feestelijk “geopend” door erfgoed wethouder, Monique van Saane. In deze bijdrage wordt nader ingegaan op de complexiteit van het project en op het resultaat.

De aanloop

Gestart als een idee om als Historische Kring, naar het voorbeeld in andere steden, aandacht te besteden aan de twee stadspoorten die er destijds ook in Almelo zijn geweest. De belangrijkste overweging om actie te ondernemen was gelegen in het feit dat deze stadspoorten deel uitmaken van de geschiedenis van Almelo.

In het oktobernummer 2020 van dit mooie blad is stilgestaan bij de betekenis van de stadspoorten in de middeleeuwen en waarom ze, met name in de 19e eeuw, weer zijn verdwenen. In de uitgave van januari 2022 heeft Hans Krol een boeiend artikel geschreven met als titel “De Eschpoort en Nijstadpoort, toen en straks”.

Een complex project met valkuilen

Het is maar goed dat je vooraf niet weet wat je onderweg tegen kunt komen aan onderwerpen en tegenslagen en gelukkig komen deze meestal niet op hetzelfde moment. Alvorens hier op in te zoomen, is het goed om enkele belangrijke positieve punten te benoemen.

Zo was er de samenwerking met de gemeente Almelo, die vanaf het prille begin het belang van het project inzag en zeer enthousiast tot op de dag van vandaag heeft meegewerkt.

De samenwerking met Poelmans Reesink Landschapsarchitectuur en Arsis Street Lighting verliep goed. En ook het vinden van de nodige sponsors bleek, mede door een goed projectplan, makkelijker dan eerder gedacht.

Wat het project vooral complex maakte, was het gegeven dat je in de publieke ruimte van een historische binnenstad aan de slag gaat. Denk daarbij aan de ongelijke straatpatronen (zeer lastig voor de juiste plaatsing van het zegel) en aan de draagkracht van de panden waaraan het lichtkunstwerk wordt opgehangen. Fouten lagen op de loer. Dit alles leidde tot een aanzienlijke verhoging van de eerder geraamde kosten.

In communicatief en juridisch opzicht waren er hobbels die moesten worden gekomen. Met betrekking tot dit laatste moesten er afspraken worden gemaakt over de overdracht van het lichtkunstwerk, na oplevering, aan de gemeente en de borging dat, bij verkoop van de betrokken panden, de aangebrachte muurplaten niet verwijderd mogen worden.

Al met al ging de planning enkele keren op de schop en soms was er bezorgdheid of het allemaal wel goed zou komen.

Als leerpunt voor zo’n project zou je in ieder geval kunnen noemen om vooraf in gesprek te gaan met een gemeente waar een gelijksoortig project al is uitgevoerd. Dat kan waardevolle informatie opleveren.

Het resultaat

De voormalige Nijstadpoort is teruggebracht in de vorm van een prachtig lichtkunstwerk dat de verlichting moet uitbeelden die vroeger bij de stadspoort aanwezig was. De poortwachters van toen hadden daarmee tevens zicht op de bezoekers wat belangrijk was vanuit het oogpunt van de veiligheid. Het zegel in de bestrating is in diamantvorm gelegd en is voorzien van de naam van de poort. Als je nu in de avond op het zegel stapt, waarop de naam van de poort staat, kom je letterlijk in de spotlights te staan en dat kan het identieke gevoel van zichtbaarheid voor anderen opleveren. De hoop, maar ook de verwachting is, dat passanten dit zo zullen ervaren!

De oplevering van de tweede identieke stadspoort, de Eschpoort, kruising Hagengracht/De Götte en Grotestraat, staat voorlopig gepland voor eind maart 2023. Het aanvankelijke idee van gelijktijdige oplevering met de zuidelijke poort moest worden losgelaten vanwege nieuwbouw ter plaatse. Deze opening gaan we ook zeker weer vieren en daarna rest alleen nog de afhandeling van enkele verkregen subsidies en de financiële verantwoording van het project.

Als Stichting Historische Kring zijn we blij en trots dat we dit project hebben kunnen doen!

Winkels en kleine bedrijven in de Rozenstraat

Door Hans Gerritsen

Centraal in de woonbuurt Arendsboer, die eind jaren twintig van de vorige eeuw werd gebouwd, ligt de Rozenstraat. In de straat was ook bedrijvigheid: winkels en kleinbedrijf.

Nu zijn er alleen nog woonhuizen. Een terugblik.

Het is een illustratie van veranderingen die ook elders in oudere woonwijken hebben plaatsgevonden.

De Rozenstraat

Inmiddels is het bijna honderd jaar geleden dat de wijk Arendsboer werd gebouwd. Als in Nederland uitgegaan wordt van een generatietijd van gemiddeld dertig jaar dan is er in de straat sprake van een derde of vierde generatie bewoners. De Rozenstraat loopt van west naar oost. De noordkant met de even nummers is vanaf 1925 gerealiseerd, de zuidkant met de oneven nummers vanaf 1927. In tegenstelling tot de wijk De Riet die een uniforme vormgeving heeft, is er sprake van individueel opdrachtgeverschap waardoor de huizen van elkaar verschillen. In de Riet zijn het huurwoningen die beheerd worden door een woningcorporatie, in Arendsboer en de Rozenstraat gaat het om koopwoningen. Er wonen mensen met een inkomen dat eigendom van een woning (op termijn) mogelijk maakt. Daardoor is er relatief meer economische dynamiek in de woonbuurt.

Een 'plein' voor de winkels

Hoewel de wijk ook oorspronkelijk is opgezet als woonbuurt is er bij de ruimtelijke vormgeving rekening gehouden met winkelveorzieningen. Dit is goed zichtbaar in de Rozenstraat waar ongeveer halverwege de straat 'verspringt'. Vanaf nummer 45 schuift de rooilijn van de huizen in de straat in zuidelijke richting op. De ruimte van straat, stoep en parkeerplaatsen wordt breder, zodat er een klein plein ontstaat. Op deze plek worden winkels gevestigd voor eerste levensbehoeften. Dat geldt in het bijzonder voor panden op de hoek met een andere straat. Winkels tussen de woonhuizen zijn een uitzondering, maar het komt wel voor in de Rozenstraat. Achter een aantal woonhuizen zijn kleine eenmansbedrijven gevestigd.

Van kleine zelfstandigen naar supermarkten

Ook in de jaren twintig van de vorige eeuw was het winkelaanbod vooral gevestigd in het centrum en langs centrale straten; in het geval van Arendsboer

langs de Bornsestraat en Bornerbroeksestraat. Dat winkelaanbod was divers, bijvoorbeeld ook kledingwinkels en schoenenzaken. In de woonwijk zelf kwamen winkels voor de eerste levensbehoeften, die dan 'om de hoek' beschikbaar waren. Het winkelaanbod had toen een andere structuur. Er waren veel kleine zelfstandigen. In Almelo waren er tot in de jaren vijftig bijvoorbeeld wel zestig slagerijen en ook ongeveer ook zoveel kruideniers en tabakswinkels. De opkomst van de supermarkten in de jaren zestig bracht hier drastisch verandering in. Dat geldt ook voor de winkels in de woonwijken. Deze zijn in de loop van de tijd verdwenen. Het zijn zonder uitzondering woonhuizen geworden.

Winkels en kleine bedrijven in de Rozenstraat

Welke winkels en kleine bedrijven waren er in de Rozenstraat? Onderstaande is een inventarisatie op grond van schriftelijke bronnen zoals adresboeken van de gemeente, foto's (o.a. gemeentearchief, digitale bronnen) en informatie van oud-bewoners. Er is verloop, winkels en bedrijven gaan over in andere handen. Niet alle winkels die hieronder genoemd worden zijn tegelijkertijd aanwezig, de samenstelling van het winkelaanbod verandert over de jaren. In onderstaande inventarisatie is gestreefd naar een compleet beeld, maar garanties op volledigheid zijn er niet.

a) Royal en de garage

Op de hoek van de Bornerbroeksestraat was café restaurant Royal. Het adres was Bornerbroeksestraat 70, de ingang van de zalen was aan de Rozenstraat.

Voor de oorlog heette deze horecagelegenheid Hotel Restaurant Industrie. Royal was eerst gevestigd tegenover het station, dat pand is echter in de oorlog beschadigd geraakt, waarna het pand hoek Bornerbroeksestraat-Rozenstraat betrokken werd. Royal werd afgebroken in 1997, waarna het appartementencomplex Padberghof tot stand kwam. De naam Padberg verwijst naar de rooms-katholieke priester F.A.R. Padberg die van 1900-1913 kapelaan in Almelo was. Het appartementencomplex van woningstichting Sint Joseph strekt zich uit tot en met de belendende percelen van de voormalige garage aan de Rozenstraat op nummer 2. Daar was eerst gevestigd het autobedrijf van Jan Gast. Dat werd overgenomen door Kees de Putter in 1964. De Putter en zijn gezin woonden op Rozenstraat 4. Zowel het bedrijfspand als de woning waren gehuurd van Fina. De garage in de Rozenstraat werd voortgezet door B. Th. Ganzeboom. Dit was een algemeen reparatiebedrijf. Ook de garage maakte in 1997 plaats voor de appartementen van de Padberghof. Naast het autobedrijf op Rozenstraat 6a was lange tijd slagerij G. Kamp gevestigd, daarvoor was dat slager H. Nijhuis.

b) Achterom

Het adresboek van de gemeente vermeldt aan de overkant de smederij van A.G. Idema op Rozenstraat 3. Het beroep van smid is vrijwel geheel verdwenen doordat vandaag de dag machinefabrieken metalen voorwerpen produceren. Daarna was er een schildersbedrijf van Gast. Op nummer 5 was de snoepgroothandel van Bouwman, op nummer 9 het schildersbedrijf van Scheffer. De bedrijvigheid op de nummers 1-9 was achter de woonhuizen. Er was toegang via een brede 'achterom'.

c) Aannemers

Op de hoek met de Tulpenstraat op nummer 19 woonde aannemer Kippers. Hij had een werkplaats en opslag achter het huis. Enkele huizen daarnaast woonden collega-aannemers, Evers op nummer 25 en Blokland op nummer 31. In het zelfde deel van de straat aan de overkant op nummer 34 woonde timmerman Hofhuis. Het zijn allen ondernemers met achter hun huis het bedrijf, dat zij veelal via een gang tussen de huizen konden bereiken.

d) Op het plein

Op het 'plein' in het midden van de straat was ook een aantal winkels. Markant was het dubbele pand op de hoek van de Asterstraat aan de noordkant van de straat op nummer 48 en 50 (zie foto). Slagerij W. de Rijter gevestigd op nummer 48, sigarenmagazijn L. Hopaf en later rijwielhandel R. Gillot op nummer 50. L.Hopaf zette zijn winkel voort aan de overkant, Rozenstraat 57a. Op nummer 52 zat een klein kruidenierswinkeltje van mevrouw Smit. Later kwam op nummer 48 de kaashandel van Elfers, gevolgd door Stokkelaar. Zij hadden een kaasdepot achter het huis en stonden op markten. Vanaf het 'plein' goed zichtbaar, was op de hoek van de Asterstraat en de Geraniumstraat de winkel van kruidenier Van der Worp. Op nummer vijftig van de Rozenstraat kwam herenkapper Hondebrink, een begrip in de buurt. Aan de noordkant, maar dan op de andere hoek met de Asterstraat was het schildersbedrijf en de werkplaats van Bakker op nummer 46, met aan de voorkant van het huis

een sigarenwinkel. De entree daarvan was aan de zijkant aan de Asterstraat.

Aan de zuidkant van het 'plein' op nummer 57a had J. Heeringa een sigarenwinkel. Daarvoor zat L. Hopaf in deze winkel (zie hierboven). Bij Heeringa kon ook snoep worden gekocht. Het was een populair adres bij kinderen in de buurt. Op het punt waar de rooilijn van de straat opschuift op nummer 45 was kapsalon Coby, van Coby Oelen en daarvoor de kapperszaak van H. Evers. Op nummer 47 had Kroese een assurantie kantoor. Later was dat het geval op nummer 61, Pezij en daarna Derksen.

e) De oostkant van de straat

Op nummers 64 en 66, was vanaf 1959 houthandel Dijkstra gevestigd. Dit laatste wijkt af van het hierboven geschetste patroon van vestiging van winkels op centrale plekken of hoeken van straten. Op nummer 64 was voor Dijkstra een wasserij/ fijnstrijkinrichting met de naam Twenthe en later Peeters (Kohlrantz). In het verlengde van de Rozenstraat ligt de Veldkersstraat. Deze ligt aan de oostkant van de Zwanebloemstraat, de 'grens' tussen de Riet en Arendsboer. Waar de Veldkersstraat uitkomt op de Rietstraat bij de oude Ambachtschool waren winkels. Er is nu alleen nog een kapper.

Een illustratie van de maatschappelijke ontwikkeling

Vanaf de totstandkoming van de Rozenstraat waren er winkels aanwezig voor eerste levensbehoeften. Daarnaast waren er onder andere een garage, een schildersbedrijf en een houthandel. Tegen het eind van de vorige eeuw waren de meeste winkels en kleine bedrijven verdwenen. Kapsalon Coby was er tot een kleine tien jaar geleden en is derhalve een uitzondering.

De Rozenstraat heeft nu uitsluitend woonhuizen. Dat geldt voor alle straten binnen de wijk. Ook in centrale winkelstraten als de Grotestraat is er tegenwoordig sprake van terugloop van winkels. De Rozenstraat laat op detailniveau de verandering zien die zich elders ook heeft voorgedaan. Er is een ontwikkeling geweest in het winkelaanbod waardoor de supermarkt de functie van kleine zelfstandigen heeft overgenomen. Bij de aannemers en schildersbedrijven is sprake geweest van schaalvergroting. Op de plek waar winkels of kleine bedrijven sluiten zijn woningen of appartementen gekomen.

*Dank aan de (oud-)bewoners Rozenstraat en omgeving:
Henk Bakker, Peter Blom, Coen Cornelissen, Johan Engbersen, Harry Koop, Piet Koops, Hanschristiaan Krol, Marja van Pluur-Höften, Theo de Putter, Riek Voskamp, Jannie Zigterman.*

Slagerij W. de Rijter

Sluisdeuren bij de Pook

Door Miel Westenberg

In 1884 werd begonnen met het graven van het Almelo-Nordhorn kanaal. Het kanaal sloot aan op het toenmalige kanaal Almelo-Zwolle, nu Almelo-de Haandrik, 30 jaar eerder, in gebruik genomen. In Almelo heette het Almelo-Nordhorn kanaal: het 'Nieuwe Kanaal' en het 'Almelo-Zwolle' kanaal het oude kanaal. De opzet was een waterverbinding te maken van Zwolle via Almelo naar Lingen, waarmee aansluiting werd gemaakt met het Duits kanalenstelsel. Zo zou een route binnendoor van Rotterdam naar Hamburg mogelijk worden via dit 'Almelo-Nordhorn' kanaal. Het graven van het kanaal werd gegund aan een aannemer uit Heerde en het project trok vele werkzoekenden uit het hele land naar Almelo, meer dan de aannemer kon gebruiken. Deze "Gravers" werden in Almelo "polderjongens" genoemd, 200 man, die hier in plaggenhutten en barakken woonden.

Het hele kanaal telde 4 sluizen en 6 ophaalbruggen en één draaibrug, het "Linkerbruggetje". De totale afstand bedroeg bijna 40 km. en het hoogteverschil was 18 meter. Het Duitse gedeelte van het kanaal werd pas in 1904 geopend. Vanaf het begin was er een probleem met te lage waterstanden in droge perioden. Men moest moeite doen om de waterhoogte op peil te houden. Tijdens de werkzaamheden in die jaren was het voor de Almeloërs een zondags uitstapje om te gaan kijken bij de werkzaamheden aan de 'Veldsluis' (Sluis II) bij de 'Pook'. Een zekere Pookmans dreef daar een cafétje, waar ook de 'polderjongens' graag kwamen.

Uiteindelijk bleek het aanleggen van het kanaal 30 jaar te laat, spoorwegen en wegvervoer hadden de concurrentieslag gewonnen waardoor het kanaal voornamelijk werd gebruikt voor het vervoer van bouwmaterialen en transport van "turf". Tot 1961 voer er nog een schip met hoog opgestapelde turf, waar de schipper bovenop stond, door het kanaal.

In 1960 werd het kanaal definitief gesloten. In de jaren '80 probeerde men de sluis bij de Pook (aan het eind van de Gravenallee) als monument te bewaren, hetgeen te kostbaar bleek.

De Stichting Stadsherstel Almelo heeft toen de sluisdeuren in 1984 op de wal gezet, ter herinnering aan de voormalige sluis. Deze bleken in 2021 voor een groot gedeelte vergaan, waarop Stadsherstel de hulp inriep van Alwie Bekhuis, die met gelden van 'Stadsherstel' deze deuren geheel wist te restaureren en op hun oude plaats, maar op de wal, terug te zetten. "Op de wal gehaald" door Stadsherstel staat op een steen en het is de moeite waard om er te gaan kijken.

Misschien is het een idee om voor het hele 'Almelo-Nordhorn' kanaal de 'Natuurmonumentstatus' aan te vragen: Almelo scoort tot nu toe laag op een door Elseviers Weekblad jaarlijks uitgebrachte de lijst 'waar het goed wonen is' door een gebrek aan voldoende water en door het ontbreken van natuur (!). Bij toewijzing van deze Natuurmonumentenstatus aan dit kanaal promoveert vervolgens Almelo op deze landelijke lijst.

Excursie Historische Kring Almelo 11 mei 2023

We zijn op 11 mei 2023 welkom in Veenhuizen (Drenthe) in de Koloniën van Weldadigheid, 's werelds eerste, meest grootschalige voorbeeld van binnenlandse landbouwkoloniën om armoede te bestrijden; het resultaat van een sociaal experiment uit de 19e eeuw. Het experiment was gericht op het omvormen van armen tot productieve burgers en woeste grond tot productief landbouwgebied. De verheffing van de inwoners stond centraal, niet alleen met werk, maar ook met onderwijs en morele vorming. Dit systeem had in de 19e eeuw veel invloed in Europa en daarbuiten.

De Koloniën van Weldadigheid vertellen het verhaal van duizenden kolonisten en landlopers. Eén miljoen Nederlanders en Belgen hebben hier voorouders.

In Veenhuizen staan meer dan 100 rijksmonumenten, waaronder de elektriciteitscentrale, het oude hospitaal en het Tweede Gesticht dat als enige gesticht de tand des tijds heeft doorstaan. In dit gesticht, waarin lange tijd gedetineerden te werk waren gesteld, is sinds 2018 de permanente expositie van het Gevangenis­museum gevestigd. Veenhuizen is pas sinds 1981 vrij toegankelijk. De Koloniën van Weldadigheid zijn sinds 2021 Unesco Werelderfgoed.

Programma donderdag 11 mei 2023:

08:30	verzamen parkeerplaats Heraclesstadion, Almelo
10:30- 16:00	programma in Veenhuizen, waaronder busrit met gids langs monumenten in Veenhuizen, rondleiding door het Gevangenis­museum, rondleiding + demonstratie door de Elektriciteitscentrale, koffie en eenvoudige lunch met o.a. naar keuze een vlees- of groentekroket (voorkeur bij aanmelding doorgeven)
rond 17:30	aankomst Almelo, Heraclesstadion

Kosten:

De kosten voor de excursie bedragen € 50; daar komt € 12 bij voor mensen die geen museumkaart hebben vanwege de museumtoegang. De kosten kunt u contant in de bus aan de penningmeester betalen.

Aanmelden tot uiterlijk 27 april 2023:

U kunt zich voor de excursie aanmelden door een mail te sturen naar aanmeldinglezinghka@gmail.com onder vermelding van het aantal personen, aanwezigheid museumkaart en de voorkeur voor groente- of vleeskroket.

Leestip:

Ter voorbereiding kunt u het boek *Het Pauperparadijs* van Suzanna Jansen lezen.

Loes Heij
Wim Noordik

De tijd hervonden - aflevering 8

*In deze rubriek komen Almeloërs aan het woord over hun herinneringen en ervaringen.
In deze achtste aflevering Annelies Lohuis, eigenaar Lohuis Mode.*

Stoer, sportief en zelfstandig

Door Hans Gerritsen

De oudste modezaak in Almelo is Lohuis Mode aan de Ootmarsumsestraat. In 1913 begon Herman Lohuis grootvader van de huidige eigenaar een manufacturenwinkel. Na veel ontwikkelingen en verbouwingen staat er nu een eigentijdse modezaak. We blikken terug met Annelies Lohuis, 58 jaar, relatief jong als geïnterviewde in deze rubriek, maar ze heeft wel de leiding van het modehuis dat dit jaar een respectabele 110 jaar bestaat.

De manufacturenwinkel

In 1913 kopen de oma en opa van Annelies, uit Albergen afkomstig, het pand aan de Ootmarsumsestraat 66 met opstallen en koetshuis. Voor 7500 gulden. Ze beginnen er een manufacturenwinkel. Er worden stoffen verkocht (linnen, wol, katoen) allerlei onderdelen zoals founituren, knopen, ritssluitingen, garens, naalden om daarmee kleding te maken. Verder stoffen voor huishoudelijk gebruik zoals theedoeken, tafelkleden, zakdoeken. Ook werd er kleding verkocht, blouses, broeken, stropdassen, kousen, sokken, pyjama's en ondergoed. Het is een type winkel dat vandaag de dag niet meer bestaat. Veelal zijn deze producten tegenwoordig verkrijgbaar in een warenhuis.

De manufacturenwinkel is een eenmanszaak, de oma en opa van Annelies wonen in de opkamer naast de winkel. Er is een potkachel in de zaak, het licht gaat uit als er geen klanten zijn. Hoe eenvoudig men ook begint, de zaken gaan goed. Dat maakt het mogelijk dat in de jaren vijftig een etage op de winkel wordt gebouwd. Dat wordt het woonhuis van de familie. Deze bovenbouw wordt voorgezet boven de ruimte tussen Ootmarsumsestraat 60 en 66, zodat er nog een woning ontstaat die verhuurd kan worden. Er komt op deze wijze een poort naar wat nu

de parkeerplaats is. De voormalige opkamer wordt bij de winkel getrokken zodat deze aanzienlijk ruimer wordt.

Opa en oma Lohuis krijgen vier kinderen Annie, Gerard, Frans en Harry. Annie trouwt en verhuist naar Hengelo, Gerard start een bakkerij, Frans heeft een verstandelijke beperking. Er wordt naar Harry, vader van Annelies, gekeken om de zaak over te nemen maar hij heeft ook andere interesses. Hij is regelmatig in het Volkswagen-autobedrijf van Konink te vinden aan de overkant, Ootmarsumsestraat 55. De zoon van de oprichter van het bedrijf Jan Konink is een goede vriend van de vader van Annelies. Maar de textiel trekt toch harder. Hij neemt de zaak van zijn vader over.

Een modezaak voor dames

De opvolging pakt verrassend goed uit. Er wordt een nieuwe ontwikkeling ingezet naar een modezaak voor dames.

De ouders van Annelies trouwen in 1960, in 1962 komen zij in de zaak. De moeder van Annelies, Thea, werkt voor haar trouwen bij Pezie, herenconfectiezaak in Hengelo, alwaar zij goed thuis raakt in de wereld van mode en kleding. Ze heeft visie op mode en op wat er

Annelies Lohuis is geboren op 8 april 1964 in Almelo. Zij is eigenaar van Lohuis Mode in de Ootmarsumsestraat 66-70. Ze werkt voordien als productmanager bij Bendien-Smits. Ze volgde haar opleiding op de Hogere Textielschool in Enschede.

moet gebeuren in de zaak. Ze kan goed overweg met haar schoonouders en wint hun vertrouwen. Zij krijgt inhoudelijk de leiding in de zaak in Almelo, de vader van Annelies is zakelijk leider. Hij volgt cursussen om thuis te raken in de modewereld. De opa en oma van Annelies blijven tot hun overlijden eind jaren zestig betrokken bij de zaak.

Op instigatie van de moeder van Annelies wordt Lohuis een modezaak voor dames. De werkwijze verandert en wordt gebaseerd op in- en verkoop van confectie. Dat betekent beurzen bezoeken ter oriëntatie, veelal in Duitsland. Vervolgens inkopen bij de agentschappen van de belangrijkste merken. Deze agentschappen zijn in Amsterdam gevestigd. Vervolgens de verkoop in de winkel. Dat wordt ook op professionele leest geschoeid. Dat geldt voor de sfeer en gastvrijheid in de winkel, maar ook voor zaken die men tegenwoordig als marketing zou aanduiden, denk aan advertenties, beheer van klantbestanden. Er komen dames voor de verkoop in dienst, er wordt een atelier opgericht met coupeuses om de confectiekleding waar nodig aan te passen. Thea Lohuis-Prinsen heeft gevoel voor wat haar klanten willen en ook voor de ontwikkelingen in de mode. Daarmee geeft zij een enorme impuls aan de ontwikkelingen. Zo wordt een transformatie van manufacturenwinkel naar modezaak bewerkstelligd. Er komt een tweede zaak van Lohuis in de Oranjestraat 44. Daar wordt exclusief kleding van Dick Holthaus, modeontwerper, verkocht. Later gaat deze zaak Petit Lohuis heten.

De derde generatie gaat verder

Annelies maakt alle ontwikkelingen van nabij mee. Zij wordt daardoor geïnspireerd. Ze is vaak te vinden op het atelier bij de coupeuses. Ze maakt kleertjes voor haar poppen. Als ze zeven jaar is maakt ze voor zichzelf een blouse. Vanaf haar 16de werkt ze op zaterdagen in de zaak. Net als haar moeder ontwikkelt ze een fingerspitzengefühl voor wat haar klanten willen. Ze gaat studeren aan de Hogere Textielschool in Enschede

(tegenwoordig een opleiding in het Saxion). In verband met de studie gaat ze het huis uit, woont op kamers en heeft een mooie studententijd. Daarna gaat ze werken als productmanager bij Bendien Smits dan gevestigd aan de César Frankstraat. Ze werkt er acht jaar. In haar functie als productmanager is ze verantwoordelijk voor de merken Wilson en Glenny en Going. Elk seizoen moet ze een collectie samenstellen, de stoffen en de modellen bepalen. Vervolgens moeten de collecties geïntroduceerd worden bij de vertegenwoordigers. Bendien Smits wordt overgenomen door Hedex. Annelies kan niet uit de voeten met de nieuwe bedrijfscultuur en vertrekt.

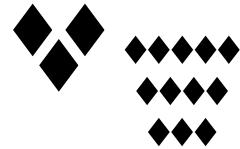
In 1998 gaat Annelies haar moeder helpen in de zaak. Haar vader is dan al overleden (1991). Ze houdt lange tijd vol dat ze de zaak niet gaat overnemen, maar dat gebeurt uiteindelijk wel. Annelies zet de door haar moeder ingezette koers met kracht door. Ze koopt het pand van de burens, Krabshuis, destijds een sigarenzaak annex postkantoor Ootmarsumsestraat 68-70 en betreft dat bij de winkel. De vestiging in de Oranjestraat, Petit Lohuis wordt afgestoten, de verkoop wordt geïntegreerd met die van de winkel op de Ootmarsumsestraat.

Ontwikkelingen in de mode

Annelies ziet een enorme maar geleidelijke ontwikkeling in de modetrends. De mode is vroeger chique, er waren mantelpakjes, hoge hakken, het maakt nu een stijve en opgedirkte indruk. Nu is er meer nadruk op stoer en sportief, het formele aspect is veel minder, het gaat er om er verzorgd uit te zien en de kleding moet goed zitten. In de herenkleding is een vergelijkbare ontwikkeling zichtbaar, van kostuum en das, naar combinatie zonder stropdas. Het weerspiegelt een maatschappelijke ontwikkeling van formeel hiërarchisch naar meer informeel en geëmancipeerd. Vrouwen en mannen laten zich niet meer in een keurslijf drukken maar willen er goed verzorgd uitzien. Annelies karakteriseert het huidige modebeeld met de woorden "stoer, sportief en zelfstandig".

Nieuws van Stad & Ambt

Lezingen Historische Kring Stad en Ambt Almelo, winter/voorjaar 2023

Het parkeerterrein aan Het Kolkje is gratis beschikbaar voor bezoekers.

22 maart 2023

Plaats: De Schouw

Tijd: 20:00 uur

Spreeker: **Nico Spit**

Onderwerp: Oude Twentse wegen.

19 april 2023

Plaats: Hof 88

Tijd: 20:15 uur

Film van Jan van der Geest

Onderwerp: Kanaal Almelo-Nordhorn, na de pauze: Beethoven.

Let op: toegang voor donateurs **gratis**, mits aangemeld vóór 12 april 2023 via aanmeldinglezinghka@gmail.com.

Kaarten op 19 april voor 20.00 uur afhalen bij Hof88.

11 mei 2023

Excursie

Informatie elders in dit nummer.

Van het bestuur

Beste donateurs, adverteerders en andere belangstellende lezers,

Het jaar 2023 is voor de Historische Kring Stad en Ambt Almelo voortvarend begonnen.

Op 11 januari jl. hebben we, voor het eerst in 3 jaar, weer een 'live' Kuieravond gehad in De Schouw met een zeer geslaagd optreden van Thomasvaer en Pieternel, gevolgd door een gezellige borrel. Ruim 60 donateurs en andere belangstellenden waren hierbij aanwezig.

Op 8 februari jl. was er een zeer boeiende lezing over de IJssellinie ten tijde van de koude oorlog, die werd verzorgd door luitenant-kolonel Cees Hoogendijk. Ook hier waren ruim 60 belangstellenden op af gekomen. Het was aanvankelijk de bedoeling dat de lezing zou worden gehouden door Peter van der Molen, maar door omstandigheden moest dit worden verplaatst naar een later moment.

U heeft inmiddels een brief ontvangen inzake de donateursbijdrage voor 2023, waarvoor de traditionele acceptgirokaart niet meer beschikbaar is. De omvang van de enveloppe was helaas te groot met een vervelend gevolg voor het postzegelprijs (€ 2 i.p.v. € 1). Deze fout zullen we niet meer maken en hopelijk kunnen we voor het jaar 2024 nog meer gebruik maken van de digitale weg. In dat verband is het belangrijk dat we over zoveel mogelijk emailadressen beschikken.

Voor de maanden maart en april staan er nog twee bijeenkomsten op de rol (22 maart en 19 april) en natuurlijk gaan we ook weer op excursie (11 mei). Naast informatie in ons blad, kunt u hiervoor eveneens terecht op onze website www.almelohistorischekring.nl, die zeer actueel is met betrekking tot onze activiteiten en ander nieuws van onze kring.

Op dit moment worden de nodige stappen gezet om de tweede stadspoort te gaan openen (planning eind maart 2023). Deze Eschpoort is gelegen op de kruising van de Hagengracht/De Götte met de Grotestraat en daarmee wordt het ambitieuze project afgerond.

In breder verband zijn en blijven we als historische kring betrokken bij het Platform Cultureel Erfgoed Almelo met bijbehorende erfgoedcommissie, waarvan het voorzitterschap bij ons ligt.

Op 16 februari jl. was er een door de gemeente Almelo georganiseerde Expertconferentie "Ontwikkelvisie Spoorzone Almelo" en daar is vanuit de historische kring nadrukkelijk gepleit om het belang van de historie/erfgoed (onderdeel van de identiteit van de stad) in de ontwikkelingen mee te nemen.

Het aandacht vragen voor cultureel erfgoed naar diverse stakeholders in Almelo zal de nodige energie blijven vragen, maar is van groot belang om de zo gewenste stedelijke ontwikkeling van Almelo mede vorm te geven en daar gaan we dit jaar gewoon mee door.

Met hartelijke groet, mede namens mijn andere bestuursleden,

Theo van Rijmenam
voorzitter